

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”



Redactie-sekretariaat: Postbus 7176 te Amsterdam.

Administratie: Pasteursingel 29b, Rotterdam-7

G. VAN ATTEN — GORINCHEM

Wie kan bestaan?

Openb. 7

Als het Lam de 6e zegel opent, breekt het licht door van de grote morgen. Dat gaat gepaard met veel verschrikkingen: het heelal wordt uit zijn voegen gelicht. En de kreet klinkt: de dag van de toorn van God en van het Lam is gekomen — wie kan bestaan? Kan iemand die dag overleven?

Nu mag Johannes zien, dat de groei op de akker van de wereld niet alleen is de groei naar het verbranden van het onkruid, maar ook naar het binnenhalen van de oogst (verg. Matth. 13 : 24-30). Zal er nog tarwe over zijn? Daar zorgt de Here Zelf voor.

Johannes mag de aarde overzien, als een plat vlak. Op de hoeken staan vier engelen, die de stormen van Gods toorn vasthouden. Ze staan er, als een voortdurende bedreiging. Maar: ze moeten wachten.

Een vijfde zegel verschijnt uit het oosten. Met zijn metgezellen (in vs 3 spreekt hij over „wij”) moet hij eerst zijn taak volbrengen. Pas daarna mogen de andere vier de stormen doen losbreken. Opnieuw zien we de lankmoedigheid van God, die niet wil dat sommigen verloren gaan (2 Petr. 3 : 9). waar de zon opgaat, waar het waar de zon opgaat, waar het licht vandaan komt) moet eerst de dienstknechten van God verzegelen; d.i. hun het eigendomsbewijs van de Here als een stempel opdrukken, en hen zo vrijwaren voor het gericht.

Johannes zal zonder moeite het gezicht uit Ezech. 9 hebben herkend. Ook daar gaat iemand de gerichtsengelen van de Here vooruit: een man in linnen, met een schrijfkoker. Eerst gaat hij rond door Jeruzalem, om een merkteken aan te brengen op het voorhoofd van hen, die zuchten en kermen over al de gruwelen, die daar bedreven worden. De getekenden worden behouden, als achter de man in linnen de gerichtsengelen van God komen. Typerend voor de dienstknechten van de Here is, in die periode van diep verval, hun verdriet over de zonde en de afgoderij. Zo heeft Lot zijn rechtvaardige ziel gekweld door het zien en horen van Sodoms tegen alle wet ingaande werken. Zo zijn er ook in de eindtijd, net als in Jeruzalem vlak voor de ballingschap, rechtvaar-

digen die verdriet hebben om de zonde in de wereld. En die eindtijd — bij ons spreken daarover moeten we dat steeds voor ogen houden — begint op Pinksteren, Hand. 2. Door heel de geschiedenis heen is de Here bezig, de Zijnen te verzegelen.

—o—

De Here doet dat volmaakt. Johannes hoort hun getal: 144.000, verzegeld uit de stammen Israël. Het is de eerste maal, dat in het boek Openb. de naam Israël wordt genoemd (afgezien dan van 2 : 14, waar het om een voorbeeld gaat). De vraag komt op: gaat het hier om mensen uit het volk Israël, of is de naam te nemen in de zin van: Gods uitverkoren volk, zijn gemeente van alle tijden? En daarmee in direct verband: zijn de 144.000 dezelfde als de schare die niemand tellen kan, of zijn het anderen? Gaat het in het eerste deel om gelovigen uit Israël, en in het tweede om gelovigen uit alle volken, of duiden beide delen van dit hoofdstuk dezelfde mensen aan? (Een derde opvatting, dat de 144.000 bijzondere dienstknechten Gods zouden zijn, laat ik nu maar buiten beschouwing.)

Ik sluit me aan bij de mening, die beide gelijk stelt. Het gaat in het eerste deel om het getal. Johannes ziet niets, dat komt straks. Hij hoort eerst hun getal. En dat getal heeft symbolische betekenis. Het is het getal van het volmaakte werk Gods: 12 x 12 x 1000. 12 is het getal van de gemeente Gods (stammen-apostelen). 12 in het kwadraat is de volle gemeente, de afgebouwde kerk van alle eeuwen. 1000 (10 x 10 x 10) betekent: heel veel, door de Here tot volheid gebracht.

Deze symbolische betekenis van het getal maakt het m.i. aanneemelijk het gelijk te stellen met „de schare die niemand tellen kan”.

In die schare is de belofte aan Abraham vervuld: zijn nageslacht is als het zand der zee, als de sterren aan de hemel. Door het noemen van de 12 stammen wordt de gemeente kenbaar als het ware zaad van Abraham (verg. Gal. 3 : 29). Daarbij wordt duidelijk, dat de Here geen voorkeur heeft

voor de ene staf of andere. De stammen worden in een tamelijk willekeurige volgorde genoemd. Zo komen trouwens ook in het O.T. nooit zo precies op een rijtje voor als we ze vroeger op school leerden.

Nieuwtestamenteisch gezien is het heel natuurlijk, dat de stam van de Leidsman vooropgaat. Uit die stam is de Christus geboren, de voorganger, de Leidsman van ons geloof. De leeuw uit Juda.

De oude priesterstam Levi staat zo maar tussen de anderen in. Geen bijzondere plaats meer, want heel de gemeente is een koninkrijk van priesters.

De naam van Efraïm ontbreekt. U vindt: Manasse en Jozef. Efraïm is de grootste stam geweest van het noordelijk rijk. Deze stam verzette zich het meest tegen het koningschap van David en zijn zonen. De samenvatting van de scheuring van Gods volk. Die breuk is geheel in Christus. De naam, waarin de breuk en de rivaliteit a.h.w. verpersoonlijkt zijn, verdwijnt. In de kerk van de voleinding is geen plaats voor scheuring en voor verzet tegen de Gezalfde des Heren.

Evenmin is daar plaats voor afgodendienaars. Daarom ontbreekt ook de naam van Dan. In die stam hebben afgoderij en beelddienst het eerst een hoogtepunt bereikt, Richt. 18. Een ernstige waarschuwing, voor ieder die de afgoden en denkbeelden van deze tijd zou willen overnemen.

—o—

Die afgoderij en (denk)-beelden-dienst zijn voor de kinderen Gods een groot verdriet (verg. het zuchten en kermen uit Ezech. 9); en ze brengen ook de gerichten van de Here over de aarde. Aan hun verdrukking ontkomen zij, die hun gewaad hebben gewassen en wit gemaakt in het bloed van het Lam. D.w.z. die de vergeving van hun zonden en de dagelijkse vernieuwing van hun leven hebben gezocht bij Christus. En daarin tegen de stroom van hun tijd hebben opgeroeid. Zij worden behouden. Zij mogen feestvieren. Dat feest vindt plaats in Gods tempel: het is een schare van priesters.

Ze dragen palmtakken. Dat wijst op het israelitische loofhuttenfeest. Daar wijst ook vs 15 naar: Hij, die op de troon gezeten is, zal zijn tent over hen uitspreiden. Zij zullen niet meer hongeren en niet meer dorsten. Het loofhuttenfeest had in Israël tweemaal betekenis. Het werd gevierd aan het einde van de oogst. Wie dit feest kon vieren, hoefde geen honger en dorst meer

te hebben. Het was ook de herinnering aan de tocht door de woestijn. In Lev. 23 lezen we als bedoeling: Opdat Uw geslachten weten, dat Ik de Israëlieten in hutten heb doen wonen, toen Ik hen uit het land Egypte leidde: Ik deed ze ontkomen aan de grote verdrukking. Israël werd bevrijd — maar om van de vrijheid te kunnen genieten, moest het ook de reis door de woestijn maken. Is zo niet de gemeente, die de Naam van de Here belijdt, op weg naar het oogstfeest van de Here? Op weg door de woestijn (verg. hoofdstuk 12), maar veilig. Want het Lam, dat in het midden van de troon is, zal hen weiden en hen voeren naar de waterbronnen des levens; en God zal alle tranen van hun ogen afwissen. Het Lam is hun herder. Zelf sprak Hij: Ik ben de goede Herder. Ik geef Mijn leven voor de schapen, en niemand zal ze uit Mijn hand rukken. Zij zullen ingaan en uitgaan en weide vinden (Joh. 10). Geloven is: onze gewaden wassen in het bloed van het Lam. Ons stellen onder de hoede van deze Herder. Door Hem worden we geleid naar het feest van de oogst. Door de woestijn, door verdriet, door verdrukking, brengt de grote Herder Zijn schapen tot de ene kudde. De schare, die niemand tellen kan, waarover de Here Zelf Zijn tent spreidt.

In dit nummer:

Pagina 81
Ds G. van Atten,
Wie kan bestaan?

Pagina 82
Ds H. Smit,
Ootmoed en belijden

Pagina 83
Drs H. E. S. Woldring,
Toekomst van het christendom

Pagina 84-85
D. W. L. Milo,
Franciscus' Zonneliel

Ds H. Amelink,
De brief aan de Efeziërs

Mej. G. ter Haar,
Doofheid

Pagina 86
Prof. dr B. Goudzwaard,
Op de man af

Prof. C. Veenhof,
Persschouw

H. SMIT — DEN HELDER

Ootmoed en belijden

■ Terugkerend beloftewoord

Johannes de Doper had Israël gewaarschuwd: „En gaat niet bij uzelf zeggen: Wij hebben Abraham tot vader...” (Luk. 3:8). Maar de grote massa had niet geluisterd. Men had die woorden gebruikt om zich tegenover de bekeringsroep te stellen. En later tegenover de Christus zelf! In hoogmoed hadden de meesten de Christus verworpen. Of men was gewoon aan Hem voorbijgeleefd. Het kruis was opgericht. Maar het leven van Abraham's zaad ging er immers wel om door!

Wat moet het een enorme schrik geweest zijn op de pinksterdag! Toen ze door de kracht van Christus' woord en Geest genoodzaakt werden hun ogen open te doen. En te zien dat zij — Abraham's kinderen! — het kruis hadden aangegrepen om van de Christus Gods verlost te worden! Toen stortte alles ineen. Al hun triomfantelijkheid — in een oogwenk verteerd en verbrand!

Wat was het verschrikkelijk om de Christus echt te zien... maar tegelijk jezelf te zien als een man die naar het kruis gegrepen had om van Hem bevrijd te worden! Is er nog iets te hopen? Is het zien van nu niet verstrengeld met een definitief 'te laat'? „Wat moeten wij doen, mannen broeders?” — een vraag van joden die diep in hun hart getroffen zijn (Hand. 2:37).

Petrus roept de joden tot bekering en tot de doop op de naam van Jezus Christus. Ook zij zullen dan de gave van de Heilige Geest ontvangen. Ook zij nog! En om hun in te prenten dat zij dat genadewonder mogen geloven voegt Petrus daar nog iets aan toe: „Want voor u is de belofte en voor uw kinderen...” (Hand. 2:39).

Dat is één van wonderlijkste dingen. Hier komt de heerlijkheid van Gods belofte terug! De heerlijkheid en de vastheid van zijn genadeverbond.

De joden — déze joden! — mogen zich weten 'erfgenamen van de belofte'. En dat mag hun vrijmoedigheid geven Jezus alsnog als hun Redder te omhelzen. Een terugkerend beloftewoord. Inderdaad!

Ze kenden dat woord immers heel goed. 'Abraham's zaad', 'kinderen van Gods koninkrijk', 'erfgenamen van de belofte' — bekende woorden, waarmee ze zich sterk gemaakt hadden tegen God en zijn Christus. Wanneer hun alles uit handen gevallen is, wanneer ze hun triomfantelijkheid kwijt zijn en niets meer weten te zeggen, ... dan komt het woord van Gods verbond in zijn oorspronkelijke glans in hun leven terug!

De bunker van vrijpostigheid wordt vernieuwd tot een gáve van vrijmoedigheid! Het woord, dat gefungeerd heeft als verdedigings-

Kerkelijk Leven

wapen tegenover de Christus, keert terug als een kracht tot omhelzing van Christus!

Velen hebben dat wonder van Gods genadetrouw geloofd en beleeden!

Gelukkig zijn ze niet ondergegaan in de ruïne van hun triomfantelijkheid. Dan hadden ze niet meer kunnen aanvaarden, dat het heerlijke woord van Gods verbond in hun leven terugkwam. Dan hadden ze gezegd: Abraham's zaad — dat is wég en dat blijft wég! Misschien had dat op ootmoed geleken, op een diep besef van eigen zondigheid. Maar in werkelijkheid was het een weigering geweest van Gods uitgestoken genadehand. Hij heeft niet gewild, dat de volheid van het verkeerde belijden zou plaats maken voor... leegte! En daarom zou niet luisteren naar Petrus even erg zijn geweest als niet luisteren naar Johannes. Niet luisteren is altijd hoogmoed. Al heeft het soms de 'sympathieke' gestalte van ootmoed.

■ Modern levensgevoel contra gegeven vastheid

We zien maar al te vaak moderne kinderen van het koninkrijk die wél het triomfalisme verloochenen maar vervolgens de uitgestoken hand van Gods genadewoord weigeren. We bemerken in onze dagen een geweldige nadruk op het 'dynamische' ten koste van het 'statische'. Dat klinkt erg abstrakt, maar de uitwerking is vaak heel concreet.

Men verwijt de kerk, dat zij bezweken is voor de verlokking van 'settlement' en 'gearriveerdheid'. Dat zij zich in haar 'institutionaliteit' verschanst en vergeet dat ze een 'pelgrimage' heeft te volbrengen naar Gods toekomst. Argeloos zouden we dat moderne gevoel willen bijvallen. Maar dan moeten we toch eerst zien, dat niet alleen de 'kerkverbandelijkheid' onder de bijl valt maar even goed de 'confessionaliteit'! Ook de belijdenis wordt gerekend tot de 'instituten' waarin de kerk zich verschanst en verankert. Terwijl God haar wil meevoeren in de stroom van de historie naar zijn toekomst is de kerk met haar belijdenis als een man, die krampachtig grijpt naar takken en graspollen om toch vooral niet meegevoerd te worden. Door middel van haar belijdenis legt de kerk zichzelf vast aan verleden en heden, terwijl zij in een

volkomen openheid op weg zou moeten zijn naar Gods toekomst. In de opoffering van elke basis, van elke vastheid, van elke zekerheid. Is dat immers niet wat met 'gelooven' wordt bedoeld?

Bij deze betogen beroept men zich vaak op Johannes' waarschuwing! Heeft Johannes het óók al niet zo gezien? Heeft hij de vastheden van 'Abraham's zaad' niet willen afbreken ten gunste van de komst van het koninkrijk?

Er zit iets in deze gedachtengang dat ons aantrekt. Is het niet gebeurd, dat het kerk-belijden een bunkerfunctie kreeg en dat de kerk een veiligheidsinstantie werd naast het woord des HEREN, naast zijn beloften. En groeit 'naast' niet altijd weer uit tot 'tegenover'? Werd de confessionaliteit niet een garantie-in-zichzelf, waardoor de zekerheid van de 'tempelgelovigen' van Jeremia's dagen dreigde te keren en de vermaning van Gods woord te verstikken? Liep er niet een lijn van het „Des HEREN tempel!” (Jer. 7) via „Wij zijn Abraham's zaad!” (Luk. 3, Joh. 8) náár het 'ware-kerk-bewustzijn' dat we zo goed kennen?

Zullen we dan maar niet kiezen voor dat moderne levensgevoel? Ook maar niets meer hebben, niets meer vasthouden, niets meer als basis erkennen? Alleen maar drijven op de wateren van de geschiedenis naar Gods toekomst? We zijn soms zo vreemd bescheiden geworden, zo uiterst bang voor alle hoogmoed, dat we geneigd zijn niets meer te zeggen, niets over het koninkrijk, niets over de kerk, niets over onze weg en onze plaats! Moet de vulling van een verkeerd belijden dan toch maar plaats maken voor... leégte?

■ Waar en vals op ootmoed-gebied

Petrus heeft het volk niet laten staan bij de ruïne van het triomfalisme. Hij heeft de verkeerde belijdenis niet vervangen door helemaal-geen-belijdenis. Het volk moest zich bekeren. Maar niet van wél- tot niet-belijden! Het moest zich bekeren van het rusten in de belijdenis tegenover God tot het belijdend rusten in God. God de HERE geeft vastheid omdat Hij vastheid is! De belijdenis verdween niet. Het goede verbondswoord werd in zijn oorspronkelijke glans en eer hersteld. Het was immers onmisbaar! Anders was immers de droefheid een droefheid ten doede geworden. Een droefheid die de joden alleen maar kon terugwerpen op hun eigen ellendigheid! En dan was de ootmoed een overloos ding geworden, een drijvende plant waarvan de wortels uit de grond zijn losgerukt! Inkeer was er misschien wel geweest, maar geen kracht tot bekering! De vastheid van Gods verbond geeft de uitkomst in de omhelzing van Christus.

Oeverloze ootmoed is verválste ootmoed. En verválste ootmoed loopt weer op hóógmoed uit! Iemand, die vandaag uit louter bescheidenheid en angst voor hoogmoed maar niets meer wil zeggen over kerk, koninkrijk Gods en eigen plaats en weg, ... hij wordt over de hele linie op zichzelf teruggeworpen. Op zijn eigen wil. Op zijn willekeur. Willekeurig wordt zijn levensvoering, zijn

Pastorale notities

Krampachtigheid

Het gaat in het Koninkrijk van God tenslotte niet om onze zaak, maar om Gods zaak. Daarom moeten we oppassen dat ons christelijk leven niet iets kwampachtigs krijgt. Alsof wij het zijn, die de kerk moeten bewaren, de waarheid moeten handhaven, Gods Woord veilig moeten stellen en de christelijke belijdenis overleiden moeten houden.

Want zo is het toch echt niet. Tegen het woeden van de hele wereld in zal Christus zelf zijn kerk blijven vergaderen, beschermen en onderhouden. Tegen de waarheid zal tenslotte niemand iets vermogen. Ondanks alle listige pogingen van de boze zal Gods Woord stand houden tot in eeuwigheid. En de op dat Woord gegronde belijdenis zal met dat Woord de eeuwen verduren, alle dwaling en ketterij en moderne theologieën ten spijt.

Waarom dan dat onrustige, dat wantrouwige, die krampachtigheid? Ze rooft ons de evangelische blijdschap en openheid. En wat veel erger is, het doet in plaats van de vrucht van de Geest onder ons de werken van het vlees openbaar komen.

Het behoort ook anders te zijn. Natuurlijk, we hebben onze verantwoordelijkheid, en trouw te zijn in het vervullen van onze levensroeping in de positie, waarin de HERE ons heeft gesteld. Maar in plaats van een ware-kerkidee te drijven, doen we beter het beeld van de ware kerk te vertonen. In plaats van de waarheid in steeds meer geperfectioneerde begrippen en formuleringen te willen vastleggen, is het meer waard om ons kinderen der waarheid te betonen. In plaats van te menen Gods Woord te moeten handhaven is het vruchtbaarder en zegenrijker om in alles gehoorzaam te doen wat dat woord ons zegt. In plaats van zich geroepen te achten met allerlei middelen de belijdenis veilig te stellen, is het beter die belijdenis in een christelijk handelen daadwerkelijk te beleven.

Hoe heerlijk zou het zijn als er onder ons als huisgenoten des geloofs wat meer openheid van hart en onderling vertrouwen gevonden werd. Want zo alleen betonen we ons kerk van Christus te zijn. Dan wijkt ook vanzelf die ongeestelijke krampachtigheid.

Bilthoven. B. Telder

kerkelijk optreden, zijn kerkkeus, zijn plaats en weg in het koninkrijk Gods. En het is een verschrikkelijke hoogmoed, als op de bodem van alles alleen nog maar te lezen staat: „Zo wilde ik en zo koos ik!”. Je wordt dan een ultramoderne variant op het pelagianisme en het remonstrantisme waarin immers óók die (vrije) wil op de bodem aller vragen te vinden was!

God vraagt ons belijdend te rusten in Hem! En om zo te weten wát we door zijn genade mogen zijn en wáár we door zijn genade mogen staan.

Alleen degene, die dat uit Gods mond hoort en het dan ook wéét, kan zich werkelijk verootmoedigen voor de HERE. Ootmoed is niet alleen de inzet van het belijden, ze is ook de vrucht van het belijden!

H. E. S. WOLDRING — AMSTERDAM

Toekomst van het christendom

Dit is een hachelijk onderwerp om over te schrijven. Onheilsprofeten hebben de ondergang van het christendom voorspeld. De christenen hebben echter steeds moed geput uit de woorden van Jezus: Ik ben met u, alle dagen, tot het eind van deze wereld.

Is het wel zinvol om over de toekomst te denken? 't Loopt immers toch altijd anders dan je had gedacht? 't Is echter opvallend, dat geen mens het kan laten om met de toekomst bezig te zijn. Je maakt plannen en treft allerlei regelingen. Noem maar op.

■ Woord en antwoord

De laatste jaren is veel geschreven over de toekomst van kerk en christendom. Er is in allerlei toonaarden over geschreven. Van hoopvol vertrouwend tot angstig pessimistisch. De r.k. theoloog prof. Fiolet sprak eens dreigend over: één kerk of geen kerk.

In de bijbel lezen we de woorden van Jezus: Ik ben met u. Ook wordt de vraag gesteld: als Christus op aarde terug komt „zal Hij dan het geloof vinden op aarde?” (Lk. 18, 8). Vanuit de bijbel worden we dan aangespoord ons ernstig met het probleem van de toekomst van de kerk en van het christendom bezig te houden.

Nu is het geloven niet gelijk te stellen met de kerk of met het christendom. Wel hangen zij ten nauwste met elkaar samen. Wat zal een mens zeggen van het geloven; van de verhouding van God tot de mens en van de mens tot God? We zouden boven onszelf moeten uitstijgen. Natuurlijk kunnen we er wel iets over zeggen. We kunnen ons geloof **belijden**. Maar we kunnen het niet rationeel verklaren. In principe ligt het buiten ons verklaringsvermogen. Daarom is het ook gewenst zeer bescheiden over de toekomst van de kerk en van het christendom te spreken. We kunnen niet zo veel over dit onderwerp zeggen, maar wel iets. Enerzijds belijden we, dat God tot het eind der tijden met ons is en Zijn kerk bewaren zal. Anderzijds weten we ook, dat het tot onze verantwoordelijkheid behoort er iets van te maken. Wij worden Gods **mede-arbeiders** genoemd.

De gelovigen geven in hun leven antwoord op het woord van God.

● Interviews

Enkele maanden geleden verscheen een nieuwe bundel interviews van **dr G. Puchinger**. Deze laatste bundel interviews gaat over de „toekomst van het christendom” (uitg. Meinema, Delft 1974, 322 blz., f 19,75). Dit is de tiende interviewbundel, die Puchinger ons levert en naar mijn indruk één van de beste. De gesprekken met de ministers Van Agt en Gruijters, prof. Cornelia de Vogel, prof. Bouman en Guillaume van der Graaf zijn met name van historische betekenis, naast die met ds Spijkerboer, prof. Schillebeeckx, prof. J. T. Bakker en prof. D. C. Mulder. Een paar citaten.

Ds Spijkerboer: „Veel interessanter dan het christendom vind ik overigens dat er een **gemeente** is, die het evangelie hoort en gelooft. Want het christendom is, over het geheel genomen, toch maar een heel twijfelachtige grootheid, vol tegenstellingen, onduidelijkheden en dubbelzinnigheden — en als zodanig niet eens zo interessant. Er zijn immers gestalten van het christendom waarin je de gemeente niet of nauwelijks meer kunt herkennen...”

Over de gereformeerde bonders: „Wanneer de Bond er in slaagt allerlei niet ter zake doend conservatisme overboord te zetten, zie ik hem als een van de meest belovende stromingen van de Nederlandse Hervormde Kerk. Ik vind de gereformeerde mystiek schitterend, en een hoop mensen wachten er eigenlijk op! De afstand tussen het hippe volkje en een goede Gereformeerde Bonder is in feite heel klein.”

Minister Gruijters neemt in dit interview terug, dat hij eens van de confessionelen gezegd heeft: „Ze hebben 2 millennia van onbetrouwbaarheid achter zich.”

Indrukwekkend is het devote en spirituele gesprek met minister Van Agt. Hij is overtuigd van de toekomst van het christendom. „...ja, wie zal ooit kunnen taxeren wat de kloostergemeenschappen hebben betekend voor de miljoenen die vroeger geleefd hebben, en voor de ontwikkeling van onze beschaving? Weet u, waarin ik misschien nog het meeste houvast vind in mijn optimisme over de toekomst van het christendom? Dat is: te zien hoeveel liefde en offervaardigheid — zelfverloochening is dat wel genoemd, met een woord dat niet meer „in” is — zijn ontplooid ten dienste van de mensen, nu al twintig eeuwen lang, door christelijk geïnspireerden, wier getal niet meer te tellen is. Ik kan niet geloven dat een bron waar uit zoveel goedheid is voortgekomen ooit zou kunnen opdrogen. De Heer slaat steeds opnieuw water uit de rots.”

(Alleen het interview met minister Van Agt is het kopen van deze interviewbundel al waard.)

Prof. Schillebeeckx: „... het thema van de toekomst van het christendom is **niet** op te lossen met een vaak al te gemakkelijke verwijzing naar de bijstand van de Heilige Geest aan de kerk tot het eind der tijden. Niet dat ik daarin niet zou geloven; maar de Heilige Geest werkt niet in een vacuüm, maar **via** de gemeente Gods en ook via de wereld”.

Prof. J. T. Bakker is van mening, dat we steeds meer een tijd tegemoet gaan waarin de kerk een minderheidskerk is. „Dan heb je de kerk die daar niet tegen kan, op een verkeerde manier niet tegen kan; die heimwee heeft naar een groot en groots verleden en dus in de verdediging terecht komt, en daardoor agressief wordt. Dat zit fout natuurlijk. De „verontrusting” is wel algemeen, en daar zouden de leden van verschillende kerken uit moeten afleiden dat hen niets vreemds overkomt. Dus moeten ze niet zo paniekerig doen, en denken dat het aan een paar mensen ligt, die in hun kring herrie zitten te schoppen.”

■ Te veel op verleden gericht?

Het is een regelmatig gehoorde klacht, dat de christenen en de kerken conservatief zijn; zij zouden te veel op het verleden georiënteerd zijn.

Dit lijkt mij in een bepaald opzicht ook noodzakelijk. Wij leven in een speciale betekenis met een historisch besef. Er is namelijk iets gebeurd in de loop van de geschiedenis, dat ons leven een bijzondere gloed geeft: de komst van Christus in de wereld, Zijn kruisiging en Zijn opstanding.

En de christelijke kerk viert reeds vele eeuwen het heilig avondmaal, denkend aan de woorden van Jezus: doe dat tot Mijn gedachtenis. Maar ook: doe dat, totdat Ik kom! De gemeente leeft dus niet alleen met het gezicht naar het verleden, maar is ook op de toekomst gericht. Er is reeds iets groots gebeurd, maar er gaat nog méér gebeuren. Christenen zijn daarom bij uitstek mensen, die op de toekomst gericht zijn. Wat het verleden betreft: dat is voorbij; het is een steuntje in de rug om de toekomst tegemoet te gaan. Daarom is het vaak een weinig opbeurende zaak, als men ziet hoe zeer christenen soms aan het verleden vast blijken te zitten. Het lijkt wel, alsof zij met de rug naar de toekomst staan. Ja, natuurlijk zeggen zij: in het verleden ligt het heden en in het nu wat komen zal. Maar in feite interpreteren zij het heden en de toekomst volgens de regel: zo is het altijd geweest. Het nieuwe wordt slechts aangevaard voorzover het in het model van het oude past.

De woorden: doe dat tot Mijn gedachtenis, en: doe dat, totdat Ik kom, zijn niet zomaar een herhaling. Zij hangen nauw met elkaar samen en hoewel het eerste in het tweede aanwezig is, wil het tweede iets nieuws aan het eerste toevoegen. Het brengt iets nieuws, dat het oude, het voorbije, in een nieuw perspectief plaatst.

Zo merk je, dat kerkelijke breuken in het verleden, voor velen onoverkomenlijk blijken. De verantwoording van een kerkelijke keus wordt zo normatief geladen, dat de toekomst er letterlijk van af hangt. Het is bekend, dat in de binnenverbandse vrijgemaakte kerken de 'vrijmaking' van 1944 zo'n zware lading krijgt.

De gang van de kerken en van de christenen wordt echter niet alleen door het verleden bepaald; zij wordt er wel **mede** door bepaald. Na verloop van tijd kunnen historische gebeurtenissen vervagen, omdat zij steeds verder buiten het gezichtsveld van nieuwe generaties komt te liggen.

Voor de vrijgemaakte jeugd van vandaag zal de vrijmakingsgeschiedenis steeds meer een boekenwijsheid worden. De problemen van de jaren zeventig en wat men ziet als problemen van de toekomst zullen het geloofsleven en -beleven steeds sterker gaan bepalen.

De toekomst van de kerk en van het christendom worden, zover het van de mens kan afhangen, mede bepaald door de wijze waarop zij de problemen van de toekomst tegemoet treedt. Hopelijk zullen de christenen trouw willen blijven aan het belijden van de kerk door de eeuwen heen. Tevens zullen zij hopelijk inzien, dat we twintigste-eeuwse problemen niet met zestiende-eeuwse antwoorden kunnen afdoen.

Hoe zullen de christenen zich opstellen ten opzichte van de oosterse godsdiensten en filosofieën, die zich in het westen uitbreiden? Hoe zullen zij antwoord geven aan het zich snel verbreidende neo-marxisme?

Hoe zal hun houding zijn ten opzichte van de steeds ernstiger wordende maatschappelijke en politieke situatie in het westen en de houding van de westerse wereld tot de landen van de derde wereld?

Hoe zullen zij een evenwicht nastreven tussen woorden en werken, tussen politieke en maatschappelijke activiteiten en bijbellezen, bidden, zingen en mediteren, tussen maatschappelijk engagement en stil zijn voor God?

Zullen zij meedrijven op de eerste de beste modestromingen die zich in het westen aandienen? Of zullen zij in een star conservatisme verzeild raken? Zullen zij tot een **eigen** standpuntsbepaling komen? Ja, en hoe zullen de christenen in de verschillende kerkgemeenschappen zich tegenover elkaar opstellen?

Deze laatste vraag en de houding van christenen ten opzichte van het marxisme zullen we — hoewel beperkt — de komende weken in Opbouw bespreken.

Jaarvergadering „Opbouw”

Mogen we U nog eens attenderen op onze jaarvergadering?

Deze wordt gehouden op **zaterdag 19 april** in de Jeruzalemkerk te Utrecht. De sprekers over het onderwerp **De christelijke opvoeding in gezin, school en kerk** zullen zijn de heren:

Drs G. J. Vrijmoeth te Zwolle (gezin)

Drs D. van Alten te Amsterdam (school)

Prof. C. Veenhof te Kampen (kerk)

Indien U gebruik wilt maken van de kinderoppas, gelieve U een opgave van het aantal en de leeftijd der mee te brengen kinderen vóór 5 april te sturen aan P. A. van Veelen, Mathenesserplein 2a te Rotterdam-3006.

D. W. L. MILO — VIERHOUTEN

Franciscus' zonnelielied

Een van de mooiste liederen uit de Christelijke kerk is wel het lied van de schepping, Franciscus' Zonnelielied geheten. Vooral vandaag, nu wij meer dan in het verleden ons bezinnen op wat ons aan schoons in Gods schepping is overgebleven, spreekt dit lied ons hart aan, vraagt onze instemming, krijgt onze bijval. Vooral ook, waar veel mensen dierbaar over de bijna vernielde schepping doen — maar de God der schepping niet wensen te kennen, ziet u dat Franciscus gans anders is. Want Franciscus vertolkte acht honderd jaar geleden, wat ieder van Gods kinderen zingt wanneer hij de zon ziet opgaan over bozen en goeden; wanneer de zon als een bruidegom uit zijn tent treedt om jubelend zijn pad als een held te lopen; wanneer wij ons koesteren in de kostelijke, levenwekkende warmte van de zon!

Wie was ook weer Franciscus? Deze broeder uit het Italiaanse Assisi leefde van ongeveer 1181 tot 1226. Zijn doopnaam was eigenlijk Johannes, maar zijn vader (die zaken deed met Frankrijk en dat land zeer bewonderde) noemde hem Franciscus. Na een rijke jeugd, gevolgd door tegenslag, ziekte en gevangenschap, koos Franciscus vrijwillig de armoede tot zijn „bruid”: werd de hulp van armen en melaatsen, liet zich door zijn vader ontvallen, stichtte de bedelorde der minrebroeders, der kleine luyden. Zonder schoenen, overkleed of wandelstok bereisde hij Europa en een deel van Afrika; met zijn preken van inkeer en boete net als Johannes de Doper, naar wie hij tenslotte genoemd was. Overigens was hij tegen de geregelde „orden” en de organisatie van de minderbroeders met hun regels en voorschriften stuitte hem geweldig tegen de borst.

Van Franciscus is bekend, dat hij zelfs voor de dieren preekte, in wie hij Gods scheppershand herkende. Hij heeft, na een visioen, de stigmata van onze Heiland aan handen, voeten en zijde ontvangen. Zijn leven van zelfverloochening, liefde tot de medemens en het medescheepsel, zijn intensieve warmbloedige levensbeoefening, zijn dichterlijkheid en vroomheid, zijn culturele gaven (hij wordt zelfs voorloper van de renaissance genaamd) maakten, dat hij reeds twee jaar na zijn dood heilig werd verklaard.

Kort voor zijn dood voltooide hij zijn „Zonnelielied”, het cantico de la creature. Het komt als lied 400 voor in het nieuwe Liedboek voor de Kerken, herdicht door J. W. Schulte Nordholt. De melodie, welke daarbij gebruikt is, kwam al in 1623 voor in een bundel Katholische Kirchengesänge. Deze melodie bestaat uit brokstukken van onze psalmwijzen 36 en 138. Elk der vier regels eindigt op halleluja; bovendien bestaat de vijfde regel uit een drievoudig halleluja. Zodat elk

couplet in totaal tot zevenmaal toe halleluja bevat; wie op de betekenis der getallen in de Bijbel en in de Christelijke oudheid let, ziet in elk couplet het streven naar de volmaakte lof voor God onze Schepper.

—o—
 Almachtige, verheven Heer, halleluja,
 aan U behoort de lof en eer, halleluja.
 Wie kan U loven als Gij zijt, halleluja,
 wij zegenen uw heerlijkheid, halleluja.
 Halleluja, halleluja, halleluja!

Ziehier de inleiding tot het Zonnelielied. Want Franciscus was niet als de heidenen, die de zon tot god verheven en hem aanbaden! Wanneer hij zijn liefde tot de schepselen bezong was dat: om hierin zijn liefde tot de machtige Schepper uit te jubelen. Luister maar verder:

Geloofd om gans uw creatuur, halleluja!
 Ten eerste om dat blinkend vuur, halleluja,
 die warme, schitterende bron, halleluja,
 de heer des hemels, broeder zon, halleluja.
 Halleluja, halleluja, halleluja.

Ziet u! Hij zingt niet: geloofd zij al uw creatuur — maar geloofd óm gans uw creatuur. Hij weet het verschil tussen Schepper en schepsel. Een verschil, dat hij de heidenen steeds trachtte duidelijk te maken. Want dié aanbaden de zon en de maan, de sterren en andere schepselen. Maar achter die kostelijke zaken zag Franciscus helder de Zonne der Gerechtigheid: God, die zich in Christus vertoont. Daarom verder:

Hij is zo heerlijk in zijn pracht, halleluja,
 verdrijft zo stralende de nacht, halleluja,
 en geeft ons dag aan dag zijn licht, halleluja,
 als afglans van uw aangezicht, halleluja.
 Halleluja, halleluja, halleluja.

Ziet u wat een bloedwarme taal Franciscus gebruikt? Heel wat anders dan de bleke kloosterlingen uit zijn tijd, die de wereld en het zonlicht meden om „vroom” te worden. Want wereldmijding, loochening van Gods schone schepping, is allerminst Christelijk — is in wezen on dankbaar. U kunt zich voorstellen dat Franciscus, verkleumd in de nacht die hij op reis in de open lucht doorbracht, 's morgens de zon vriendelijk toesprak: „ha, vriend en broeder, ben je daar? Toe, maak me een beetje warm en verdrijf de reumatiek uit mijn botten.” En achter die zon zag hij Gods vriendelijk aangezicht, dat het licht voor de rechtvaardigen uitzaait en vreugde voor de oprechten van hart. Welnu, die liefde tot de heer des hemels (want heeft God niet de zon gesteld tot heerschappij over de dag?) geeft Franciscus in tweede instantie door aan de andere schepselen.

Lof zij U Heer, om zuster maan, halleluja,
 om al de sterren die er staan, halleluja.
 Zij tintelen in klare pracht, halleluja,
 als edelstenen in de nacht, halleluja.
 Halleluja, halleluja, halleluja.

H. AMELINK — SITTARD

De brief aan de Efeziërs

Eert Uw Vader en Uw Moeder.
 6:1-4 (vervolg)

Daarom geldt het omgekeerde ook. Vaders mogen hun kinderen niet verbitteren. Het is wel ontdekkend, meen ik, dat hier alleen de vaders worden aangesproken en niet de moeders. Het kwaad waarvoor de vaders hier gewaarschuwd worden, is een kwaad dat juist de vaders het meest bedreigt. Ook een typische zonde. De tyrannie. Ver bitterend opvoeden en „het” gezag handhaven maakt de kinderen

maar al te gemakkelijk ongehoorzaam. Het kind moet milde handen en vriendelijke ogen ontmoeten.

Het tegenovergestelde van de tyrannie, die tot verbittering voert is het opvoeden in de tucht en in de terechtwijzing des Heren. Het woordje „maar” in vers 4 maakt het één tot het tegenovergestelde van het ander.

We moeten bij tucht niet direct aan straffen denken. Het gaat om vorming en leiding, zoals de Here wil dat ouders dat doen zullen. Het

terecht wijzen ziet op het tegengaan van verkeerdheden. Dat moet gebeuren niet maar „omdat ik het zeg”. Dat is de dooddouner van de tyran. Maar omdat de Here ons iets anders wijst in Zijn Woord.

Het eerste gebod met een belofte

Er is nogal moeite bij de uitleg van dit gedeelte. De eerste is dat Paulus hier het vijfde gebod noemt het eerste met een belofte, terwijl er bij het tweede ook een belofte is gegeven.

Om aan de moeilijkheid te ontkomen heeft men wel gezegd dat het woord „eerste” ook kan betekenen het belangrijkste. Maar we kunnen toch moeilijk vol houden dat dat de belofte bij het tweede gebod gegeven, minder belangrijk zou zijn.

Ik geef dit als m.i. een duidelijke verklaring door: De belofte bij het tweede gebod, die ook wel een belofte is bij het eerste, geldt voor de onderhouding van heel de wet

des HEREN. Niet alleen van de tien woorden van het verbond, maar van alles wat de HERE aan onderwijzing gaf aan Israël. In het vijfde gebod gaat het om de instandhouding van het gezinsleven. Voor Israël gold de belofte: opdat Uw dagen verlengd worden in het land, dat de HERE Uw God U geeft. Dat betekende niet de belofte voor iedere Israëliet, dat bij gehoorzaamheid aan het vijfde woord des Verbonds ook de garantie had, dat hij heel oud zou worden. Maar dat Israël een lang volksbestaan in het beloofde land zou hebben. In rust en stilheid zouden ze daar kunnen leven.

Dat wil dan zeggen — in het geheel van deze brief — de gemeente kan niet stand houden in deze wereld, ja de gemeente zal verdwijnen, als kinderen niet meer gehoorzaam zijn aan de ouders en aan de Here. Als de rechte orde der zaken niet onderhouden wordt. De orde van het komende rijk. Als er niet geluisterd wordt naar de tucht en de terechtwijzing des Heren,

Misschien denkt u toch nog even aan de heidense verering van Baäl en Astarte? Aan de heidense orgieën bij volle maan? Aan de offers aan het heil des hemels? Aan de Baälpriesters tegenover Elia? Doe dat niet! Het is onbillijk en onchristelijk tegenover broeder Franciscus. Aan Christenen is toch de fijngevoeligheid van oordeel toevertrouwd? Nu dan. Als u de psalmen goed kent verstaat u, dat Franciscus ons een voor-beel-dig lied naliet: een testament voor de kerkzang van alle eeuwen.

Geloofd zijt Gij om broeder wind, halleluja,
om lucht en wolken, welgezind, halleluja,
daar Gij met alle wind en weer
uw schepselen onderhoudt o Heer,
Halleluja.

Het zal u opvallen, dat Franciscus de schepselen beurtelings met broeder en zuster aanspreekt. Daar zit misschien wel meer diepte in, dan in het achteloze gebroeder en gezuster, dat wij in de kerk plegen te doen. Hij meende tenminste wat hij zei. En voorts: hij noemde de zon mannelijk evenals psalm 19 — Van Dale en Koenen ten spijt. Zoals alle natuurvolk de zon mannelijk en de maan vrouwelijk noemen.

Voor zuster water danken wij, halleluja.
Hoe nederig en trouw is zij, halleluja,
als zij ons dient — hoe kuis en goed,
hoe kostbaar in haar overvloed,
halleluja.

Even doordenken: welke betekenis heeft water ook in de Bijbel? Was-singen in de tabernakel, water der reiniging, water des levens, levend water, afwassing der zonden, nimmer meer dorsten in eeuwigheid. Bad der wedergeboorte.

Lof zij U Heer om broeder vuur, die ons verlicht in 't nachte-lijk uur, die zo robuust en vrolijk is, zo dapper in de duisternis, halleluja.

Ziet u de vrolijk dansende vlammen? Ziet u licht in de duisternis? De Grieken vertelden elkaar, dat het vuur een geschenk der goden was. Begrijpelijk dat zij het vuur aanbaden. Maar Franciscus loofde de Gód van het vuur; de God van de vuurkolom; de God die — buiten Chris-tus — een verterend vuur is.

Geloofd om moeder aarde, Heer, ons leven staat in haar beheer, zij geeft ons vruchten zonder tal en bonte bloemen overal, halleluja.

Hé, nu is de aarde geen zuster en geen broeder. Gaat dat niet wat ver? Is niet de kerk ons aller moeder? Geestelijk gesproken ja — maar naar ons natuurlijk leven, dat eerst komt naar de Schrift zegt, zijn wij uit het aardse stof genomen en zullen wij tot aards stof terugkeren; voeden wij ons met aardse materialen; bouwen en bewaren wij deze aarde. Zij voedt ons en mag dus in zekere zin „moeder” genoemd worden. Zelfs

de koning wordt van de vrucht des lands gediend. En dan die bloemen: zelfs Salomo in al zijn luister stond er niet zo fraai bij als de bloemen. Is dat geen lofzegging waard? De binnenzijden van tabernakel en tem-pel waren versierd met bloemen. De altaren en de kandelaren droegen bloemknoppen. God houdt van bloemen.

Geloofd om elk die U bemint en tot vergeven is gezind,
in vrede pijn en moeite lijdt; eens kroont Gij hem met
heerlijkheid.

Zo. Hier belandt Franciscus bij zijn geestelijke broeders en zusters. Niet bij alle medemensen; maar bij hen, die vergeving ontvangen en vergeven kunnen; die dankbaar zijn in voorspoed en blijmoedig in te-genspoed; die uitzien naar de toegezegde kroon des levens. Merkt u wel, dat Franciscus de kloof tussen mensen en mensen, zoals God die trekt, eerbiedigt? Want luister maar verder.

Lof zij U Heer om zuster dood; zij is op aarde sterk en groot,
zij heerst alom, er is geen man die aan haar macht ontsnappen
kan.

Is het niet wonderlijk: God te prijzen om de natuurlijke dood? Hier is wijsheid nodig. De dood behoort tot het leven, als de geboorte. De dood, weliswaar de laatste vijand die vernietigd zal worden, is een schepping van God en oorspronkelijk geen vijand. Voor de mens geschapen werd lieten de bomen hun stervende bladeren vallen; leefden de zwaluwen van insecten, de kleine vissen van plankton, de haaien van kleine vis-sen; zelfs de planteneters doodden hun medeschepselen. De dood heerst immers over deze wereld. Het gaat er maar om: wat wij in dit korte leven tussen geboorte en dood hebben gedaan. Want:

Wee hun die sterven in de staat van doodzonde en eeuwig
kwaad.
Zalig wie doet wat Gij gebiedt; de tweede dood verslindt
hem niet.

Hier is de kring gesloten. Franciscus' zonneliéd begon bij God, de Schepper van hemel en aarde, bezong Gods schepselen, klom op tot Gods beelddrager en keert terug tot God, die hem geschapen heeft. Als profeet van deze schepping knielt hij neer en aanbidt:

Geloofd, gezegend zijt Gij Heer, halleluja,
wij brengen U de lof en eer, halleluja.
Wij willen nederig en klein, halleluja,
de dienaars van uw grootheid zijn, halleluja.
Halleluja, halleluja, halleluja!

Is psalm 148 te moeilijk om in de kerk te zingen? Gaat het lastig met psalm 104? Valt u steeds terug op psalm 19? Probeer het dan eens met lied 400 uit het nieuwe Liedboek voor de kerken. De wijs is geen probleem. Begint u er meteen maar mee: met Pasen of met de Biddag voor gewas en arbeid. U kunt teruggrijpen op eeuwenoude kerkelijke traditie — voordat een nieuwe hiërarchische pyramide het u weer verbiedt.

HULP BIJ BIJBELSTUDIE

dan gaat het van kwaad tot erger. Dan gaan we weg uit de nieuwe mensheid. Dan onttrekken we ons aan het herstel van alle dingen in Jezus Christus.

Slaven—Herren. 6 : 5-9

Ook over maatschappelijke verhoudingen weet Paulus te spreken in het geheel van deze brief met deze inhoud.

Het is toch wel nodig te zeggen dat Paulus hier niet doet aan wat men

tegenwoordig maatschappij-critiek zou noemen. Hij klimt niet op de barricaden om de „structuren” te veranderen. Dat staat los van de vraag of er geen zondige structu-ren in zich zelf bestaan. Het is dunkt me wel duidelijk dat sla-vernij een zondige toestand is. We behoeven daarvoor geen Bijbel-plaatsen op te zoeken. Het is in strijd met het „in de beginne”. Het is een anti-Bijbelse gedachte dat het toegestaan zo zijn dat de ene mens de ander bezit of koopt, zoals men een paard of een koe koopt.

De maatschappij, waarin de ge-meente leefde kende echter wel de slavernij. En louter „verticaal” gaat Paulus dit „horizontale” kwaad te lijf.

Hij spreekt kennelijk tot slaven en heren, die leden zijn van de ge-meente. En die wetenschap, dat op-genomen zijn in de nieuwe mens-heid, heeft wel heel duidelijk in-vloed op hun onderlinge verhou-ding.

G. TER HAAR — ROTTERDAM

„OREN, DIE NIET HOREN”

Over doofheid en de gevolgen

DOOFHEID *)

■ Geestelijke vorming

De taalontwikkeling van dove kinderen verloopt geleidelijk via **konkrete**, zichtbare dingen, ge-beurtenissen en situaties. Pas als de kinderen ongeveer acht jaar oud zijn, kunnen we voor-zichtig gaan proberen eenvoudige

bijbelverhalen te vertellen. Eerder is er nog niet voldoende taal aan-wezig. Tot dan toe heeft de „christelijke” opvoeding „slechts” bestaan uit bidden en danken, waarbij de kinderen meestal mee-brabbelen zonder te weten, wat ze doen. Wat ouders hun horende kleuters al kunnen leren omtrent de liefde van Jezus door middel van bijbelverhalen, versjes en los-se opmerkingen, waardoor zo'n klein kind zich al helemaal een kind van God kan voelen, dat is eenvoudig ondenkbaar voor onze kinderen.

Toch is het belangrijkste van ons

*) Per abuis stond boven het eer-ste artikel vermeld: Slechthoren-den. De lezers zullen begrijpen dat deze term i.v.m. ons onderwerp foutief is en ook **Doofheid** had moeten zijn.

werk de leerlingen het evangelie te brengen. Zolang dit nog niet kan met woorden, zullen we voor de kinderen een duidelijk voorbeeld moeten zijn.

Aan de hand van plaatjes, tezaamen met eenvoudige taal worden de kinderen langzamerhand gewijs gemaakt in de wegen, die God uitkoos om ook hen tot Zijn kinderen te maken.

We gaan uit de bijbel lezen, eerst uit de eenvoudigste kleuterbijbel; later, als de kinderen ongeveer elf jaar zijn uit een iets moeilijker bijbel. Het streven is, dat de leerlingen de bijbel kunnen lezen, als ze op 18-jarige leeftijd de school verlaten. Niet alleen de bijbeltaal, ook de gewone boekentaal zal voor een groot aantal dove kinderen altijd een struikelblok blijven. Deze mensen zijn gedoemd op een niveau te leven, dat ons vrij primitief toeschijnt.

Abstrakte begrippen als „barmhartigheid”, „genade”, „zonde”, „vergeving” en vult u zelf maar verder aan, zijn begrippen, waarmee wij als horenden dikwijls al moeite hebben. Zouden ze dan door doven worden „verstaan”?

■ Kerkdiensten

Op alle mogelijke manieren is en wordt geprobeerd de dove mens volledig te laten meefunctioneren in de horende maatschappij. Deze integratie verloopt echter niet altijd even soepel — een gevolg van de gestoorde communicatie tussen horenden en doven. Hierbij

moet aangetekend worden, dat de horenden hier zéér schuldig staan. Zij zijn dikwijls degenen, die zich terugtrekken als ze een dove ontmoeten en zij zijn niet bereid om te trachten zich aan te passen aan de wijze, waarop men met een dove moet omgaan.

Ook de kerken gaan in dit opzicht allerminst vrijuit, meestal uit onwetendheid. Dikwijls denkt men, dat de dove de preek in de kerk wel kan volgen als hij maar vooraan zit, zodat hij goed kan liplezen. De preek kan echter onmogelijk begrepen worden! Er wordt te snel gesproken en er wordt veel te moeilijke taal gebruikt. Kerkdiensten voor horenden zijn absoluut ongeschikt voor doven.

Vandaar, dat men in 1940 de Nederlandse Christelijke Bond voor Doven heeft opgericht, die speciale kerkdiensten voor doven ging organiseren. Deze kerkdiensten worden meestal in een zaaltje bij een kerk gehouden en geleid door predikanten en leke-voorgangers. Daar doven niet kunnen zingen en orgelspel geen enkele zin zou hebben, worden de liederen, die bij de dienst horen, op een schoolbord of op een rol papier geschreven. Die liederen worden gezamenlijk opgezegd. De toespraak wordt duidelijk geartikuleerd uitgesproken in eenvoudige taal. Er moet veel licht op het gezicht van de spreker vallen, zodat de kerkgangsters optimaal kunnen liplezen. De toespraak kan niet de lengte van een „normale” preek hebben; liplezen is oneindig veel vermoeiender dan

luisteren.

Er zijn in ons land drie predikanten, die alleen maar onder doven arbeiden. Zij geven catechisatie, leiden huwelijksdiensten, doopdiensten en belijdenisdiensten. Regelmatig worden er in verschillende plaatsen gekombineerde kerkdiensten voor doven en horenden gehouden.

Het pastorale werk onder doven is volkomen interkerkelijk. Het is (gelukkig!) niet mogelijk naast de Blijde Boodschap óók nog de verschillen uit te leggen, die bestaan tussen de diverse kerken van Gereformeerde en Hervormde gezindte. Versplintering zou hier trouwens zelfvernietiging betekenen. Het aantal kerkgangsters, dat regelmatig de bijeenkomsten bijwoont, is niet groot.

Mocht u toevallig weten, dat er bij u in de buurt kerkdiensten voor doven gehouden worden, dan kan ik u beslist aanraden daar eens heen te gaan. Horende belangstellenden zijn hartelijk welkom!

■ Slot

Ik heb geprobeerd u enige informatie te geven over een groep mensen, die niet zijn zoals wij. We zijn niet **gelijk**, maar wel **gelijkwaardig**. Als we werkelijk, naar het voorbeeld van Christus, diep meevoelen met onze gehandicapte medemensen, dan zullen we, als we een dove ontmoeten, hem vol geduld te woord moeten staan. En bedenkt u dan ook, dat hij

minstens evenveel geduld met u moet hebben. Zorgt u er voor, dat u zó tegen hem spreekt, dat hij u kan begrijpen. Artikuleer duidelijk, spreek langzaam. Ga met uw gezicht in het licht staan. Probeer ook hem te begrijpen, als hij tegen u spreekt. Gebruik eenvoudige taal.

Ik ben mij er volkomen van bewust dat dit artikelje te summier is, om u een volledig inzicht te geven in de problemen van dove mensen. Die problemen zijn zó ingrijpend, dat een jarenlange omgang met dove mensen nodig is om de omvang van de moeilijkheden te kunnen bevatten.

Wel hoop ik, dat ik een klein kierkje heb opengezet van een deur, die voor velen tot nu toe gesloten was.

Persschouw

Beschouwingen van dr Drees Sr.

Er zijn in ons land veel politici, maar weinig staatslieden. Zou er onder de actieve politici wel één zijn? Naar een bekend woord van Churchill is het verschil tussen politici en staatslieden dat de eersten aan de eerstvolgende verkiezing, de laatsten aan de komende generaties denken.

Een man die zonder twijfel een staatsman was en is is dr Drees Sr. Een echte socialist en een echte democraat.

Er is dezer dagen in de bekende en veelal interessante „A.O.-reeks”, die uitgaat van de Stichting Ivio een interessante aflevering verschenen waarin een interview met de „Minister van Staat” dr W. Drees is opgenomen. Het is zeer de moeite waard daarvan kennis te nemen. Ik wil hier enkele uitspraken van hem doorgeven.

● (De redenen waarom dr Drees voor de P.v.d.A. bedankte) waren enerzijds het streven naar een zogenaamde progressieve volkspartij, waarbij het eigen gezicht van de socialistische PvdA verloren zal gaan en anderzijds de heilloze polarisatie waartoe de partijleiding onder druk van een kleine minderheid steeds meer begon over te gaan. Hoe volkomen heilloos polarisatie in ons land is, heeft de kabinetsformatie van verleden jaar duidelijk bewezen: zolang er meerdere partijen zijn, zolang men derhalve toch regeringscompromissen moet sluiten omdat men zelf geen meerderheid kan behalen bij de verkiezingen, moet men tijdens de verkiezingscampagne niet doen alsof dat wel zo is. Zo te handelen is niet alleen onverantwoord, maar ook misleidend ten opzichte van talloze kiezers.

● In de toekomst is een botsing binnen de PvdA onvermijdelijk. De links-extreme achterban wil de greep op de partijleiding versterken. Deze tendens zal eerder toenemen omdat er veel te veel verwachtingen zijn gewekt dan men kan realiseren. Vroeger slikte men heus óók niet alles: denkt u eens aan de grote moeilijkheden waarin met name Troelstra in 1913 verkeerde ten aanzien van het al of niet deelnemen aan de regering. Maar nooit heeft een dergelijke situatie geleid tot fundamentele tegenstellingen zoals men ze nu binnen de PvdA kan waarnemen. Misschien zal het feit dat de PvdA nu regeringspartij is, deze tegenstellingen naar buiten toe althans enigszins verzachten, maar mijns inziens zal dit slechts van tijdelijke aard zijn.

● — Een eventueel uittreden uit de Navo heeft geen enkel effect. Persoonlijk ben ik er absoluut tegen, aangezien ik er van overtuigd ben dat er dankzij de Navo in dit deel van de wereld geen oorlog heerst. De Navo als geheel moet onderhandelen met de Warschaupact-

B. GOUDZWAARD

Op de man af*)

Taboe en thora.

Heeft — ook U — uw bijdrage al geleverd in de strijd tegen de taboe's? Dat zult U toch echt moeten doen, als U met uw tijd mee wilt gaan. Vooral geldt dat voor die taboe's, die nog steeds aanwezig zijn op het vlak van onze houding t.a.v. het leven, het sterven en de seksualiteit. Juist op die punten kent onze samenleving immers nog een menigte van regels en heilige huisjes, die hoe eerder hoe liever moeten verdwijnen.

Hoe ontstaat zo'n beweging als die van het door breken van taboe's? Wel, eensdeels is het natuurlijk een reactie op een vroegere levensstijl, die inderdaad soms bôl stond van eigen-gemaakte regeltjes, wetjes en conventies. Maar achter de mode van de huidige taboe-vernietiging schuilt natuurlijk méér dan dat. Wat was eigenlijk een taboe? Ik geloof, dat de moderne betekenis daarvan nog het beste kan worden omschreven als: een vorm of een regel die niet langer innerlijk kan worden beleefd. Als namelijk een bepaalde norm niet meer van binnen bij ons

leeft, dan loopt ze als het ware leeg; dan wordt ze op hetzelfde ogenblik alleen nog maar aan-gevoeld als een nodeloze beperking van onze vrijheid. Taboe's zijn eigenlijk leeggelopen normen. Het zijn leefregels, die voor onszelf tot wetsregels geworden zijn. Omdat ze niet meer van binnen uit als echt en waardevol ervaren kunnen worden, worden ze alleen nog maar aan-gevoeld als hinderlijke grenzen van buitenaf.

De ondertoon van de hedendaagse anti-taboebeweging is dan ook naar mijn mening lang niet zo onschuldig als we soms denken. Wanneer men over de gehele linie in regels taboe's gaat zien, die moeten worden afgebroken, kan dat namelijk wijzen op een ontstellende innerlijke leegheid. Een leegheid die namelijk niets anders erkent dan de waarde van de eigen ongeremde ideeën en verlangens, hoe dwaas die ook mogen zijn.

Het kan voor U en mij van belang zijn, hier het Bijbelse woord voor wet in herinnering te brengen. Dat is het woord Thora, en het betekent letterlijk: onderwijzing. Toen God zijn geboden gaf, en bijvoorbeeld sprak over het niet-doden van elkaar, en over het elkaar trouw blijven ook in het seksuele leven, was dat namelijk niet bedoeld als een wettelijk voorschrift van buiten, maar als een onderwijzing, d.w.z. als een dringend advies van binnen-uit daarnaar te leven. Gods Thora heeft de strekking van: je kúnt natuurlijk anders

leven dan zo, maar als je wijs bent doe je het niet, want die regels zijn er nu uitgerekend voor bestemd om jou gelukkig te maken, om te voorkomen dat je in je eigen doldriestheid builen oploopt en jezelf te pakken neemt. God gaf ons geen regels om onze vrijheid van buiten af in te perken, maar wegen, waardoor je juist vrijer kunt gaan ademen; het zijn wegen waardoor je de sjaloom in je leven ontmoet. Je kunt dus met echte normen twee kanten uit. Je kunt ze zien als uiterlijke regels — en dan worden het als vanzelf taboe's die er aan moeten, omdat ze onze vrijheid wegnemen. Maar je kunt ze ook zien zoals ze bedoeld zijn — als onderwijzing om innerlijk ter harte te nemen. En dan worden echte normen wegen die je niet missen kunt, juist omdat ze je naar de vrijheid toebrengen.

Daarom is mijn conclusie vanmorgen niet: spaar taboe's, en vecht met man en macht tegen het omhalen ervan. Dat is een zinloze bezigheid. Mijn conclusie is: spaar de thora. Wees niet zo dwaas om te denken, dat U in uw leven buiten die thora om gelukkig zult worden en vrij zult zijn. Want in feite neemt U zodoende alleen maar Uzelf te grazen, en loopt U het zware risico bij verslaving te eindigen. Hoe lief heb ik uw thora, want alleen die leert mij te voorkomen, hoe het geluk van anderen en mijzelf finaal te grabbel gooi.

*) Een vijf-minuten-toespraak voor de NCRV-microfoon, 30 januari 1975.

landen over bewapeningsvermindering. De dictatoriale regimes zijn natuurlijk volstrekt verwerpelijk, maar je helpt de bevolking van deze landen zeker niet door uit de Navo weg te lopen. Optreden tegen hen binnen de Raad van Europa bijvoorbeeld, juich ik ten zeerste toe; bovendien, dat is duidelijk gebleken, kunnen dergelijke initiatieven wel degelijk positieve resultaten hebben. Maar ik wil hier nog iets aan toe voegen: zelfs al zouden meerdere landen uit de Navo treden, dan nog bereikt men niets voor de bevolkingen van dictatoriaal bestuurde landen. Integendeel, ik geloof dat dit deel van de wereld (West-Europa) — en hiermee deel ik op dit punt de visie van mr. Van Riel — zal worden 'ge-Finlandiseerd', dat wil zeggen dat er weliswaar na het eenzijdig uiteenvallen van de Navo geen militaire aanval hoeft te worden verwacht, maar dat wij, gelijk Finland, economisch en politiek geheel en al afhankelijk van het Oostblok zouden zijn.

● — Als de Nederlandse regering dit (het verbreken van diplomatieke betrekkingen met dictatoriaal bestuurde landen) inderdaad serieus en consequent zou gaan doen, dan zouden we maar weinig landen overhouden waarmee de betrekkingen kunnen worden gehandhaafd! Mijn mening is dat ons land, welke bezwaren men dan ook mag hebben tegen de wijze waarop bepaalde (en men kan eigenlijk wel zeggen: de meeste) landen ter wereld worden bestuurd, juist de contacten zoveel mogelijk gaande moet houden. Actie voeren langs de daartoe geëigende wegen, dat is een vanzelfsprekende zaak. Maar ook daarmee is voorzichtigheid geboden, opdat ons land internationaal niet als een risée worde beschouwd.

● (Het grootste bezwaar tegen het optreden van de z.g. „progressieve drie” is) de volkomen verwerpelijke polarisatie. Polariseren wil zeggen: we spreken met niemand met wie wij het vóór de verkiezingen niet eens zijn geworden. Dat is óók een negeren van de verkiezingsuitslag! Het is volstrekt onwettelijk en ondemocratisch dat men van de confessionelen heeft geëist te bukken voor de dwang van de progressieven. De KVP kan nu eenmaal nog niet worden gemist als regeringspartij, maar hierbij wil ik er wel sterk de nadruk op leggen dat ik bijzonder groot bezwaar heb tegen de wijze waarop de KVP twee keer een breuk forceerde met een constructief meewerkende PvdA, in 1959 en in 1966. Een minderheidskabinet te vormen in ons land is dwaasheid zonder te willen overleggen. Polariseren is ondemocratisch tot en met en brengt het landsbestuur in gevaar. De wijze waarop het kabinet-Den Uyl toch nog tot stand is gekomen vormt een bevestiging van mijn mening: ondanks alle verkiezingsuitspraken hebben de progressieven toch moeten onderhandelen met de KVP en de ARP.

● Nederland moet ervoor oppassen niet als een lastige en machteloze bemoeial te worden beschouwd. Wij moeten rekening houden met de uiterst kleine positie die wij in de wereld innemen. Ons land moet wel een oordeel uitspreken als lid van de V.N., de EEG, de Raad van Europa en andere organisaties waarvan wij deel uitmaken. In organisatorisch verband hebben wij zeker een taak, maar de regering moet zich juist voorzichtig opstellen en terughoudendheid betrachten, want anders hebben wij helemaal geen invloed meer.

● Een volkomen democratisering van het bedrijfsleven is volgens mij niet mogelijk: men denke bijvoorbeeld aan het feit dat er veelal zeer snel beslissingen moeten worden genomen en aan de vaak bijzonder ingewikkelde technische problematiek. In feite is er nú al sprake van een vrij sterke democratisering: de raad van commissarissen wordt op gelijke voet benoemd door de ondernemingsraad, aan welke vrij ruime bevoegdheden zijn gegeven, ook al is het beslissingsrecht gebleven bij de directie. De arbeiders kunnen niet individueel allen bij de beslissingen worden betrokken: als voorbeeld noem ik het internationaal verspreide Philipsconcern, waar het onmogelijk zou zijn om iedereen te raadplegen inzake b.v. de jaarlijkse productie van computers.

● (Dr Drees geeft twee voorbeelden van verandering in zijn politieke opstelling): In de eerste plaats mijn standpunt tegenover de monarchie. Vele jaren was de S.D.A.P. republikeins gezind, al heeft dit nooit in het partijprogramma gestaan. Maar in de jaren dertig is hierin verandering opgetreden; vooral tegenover het nationaal-socialisme ontstond een tendens tot nationale samenwerking, een toenemende neiging om de tegenstelling oranje-rood te laten varen. Dit is geen individuele verandering geweest, de hele partij heeft dit standpunt aanvaard. Men vindt mij nogal monarchaal. Bij de troonsbestijging van koningin Juliana in 1948 was ik zelf premier en daarna zijn er in de loop der jaren bepaalde banden van persoonlijke aard gegroeid. Voor ons land is er geen enkele reden om de monarchie af te schaffen. Eenzelfde verandering heeft zich voorgedaan tegenover het probleem van de landsverdediging. Ook ten aanzien van dit punt is in de jaren dertig door de toenemende Duitse bewapening en agressie (bezetting van het Rijnland) en het falen van de Volkenbond tegenover de agressie van Italië en Japan voor de S.D.A.P. gaan gelden: Nederland moet zich kunnen verdedigen; dat wil zeggen dat ook hier sprake is van een groei naar grotere nationale eenheid.

● — De inflatie is slechts ten dele een nationale zaak; men moet de invloed van de internationale inflatie zeker niet onderschatten. Een waterdichte verklaring van dit verschijnsel is overigens niet zo gemakkelijk te geven. In de eerste plaats is daar natuurlijk de zogenaamde 'loon- en prijs-spiraal', dat wil dus zeggen hogere en vervulde looneisen hebben als gevolg hogere prijzen. Maar belangrijk is ook de ruimere opvatting die de laatste jaren valt te constateren tegenover de overheidsuitgaven. Men kan niet aan de indruk ontkomen dat er tegenwoordig gemakkelijker wordt gedacht over het uitgeven van overheidsgelden dan in vroegere jaren en dat men bij het opzetten van het een of ander van overheidswege niet altijd voldoende (zoals ik als minister-president wel placht te doen), zich afvraagt wat dit wel zou kunnen en of mogen kosten.

● Bij de laatste kabinetsformatie zagen we dat, ondanks alle herhaaldelijke beloftes om niet te gaan onderhandelen, dit toch gebeurt! Burger deed het heel erg handig, maar het was allemaal alleen maar woordenspel als men de progressieven hoorde beweren, dat er van onderhandelen geen sprake was. Deze hele vertoning is één grote bevestiging geweest van de onhoudbare verkiezingsopstelling van PvdA, PPR en D '66: men blijft te maken hebben met minderheden die móeten onderhandelen. Weigert men dit, dan handelt men volkomen ondemocratisch omdat men daarmee het beginsel van onze parlementaire democratie verloochent.

In de samenleving van vandaag zijn er tendenzen waar te nemen in de richting van vaak onnodige opwekking en stimulering van tegenstellingen in plaats van het te zoeken in overlegmogelijkheden. Bij bepaalde groepen is het dan ook echt 'in' om elke tegemoetkoming aan hun wensen of een gedeelte ervan, alleen maar te zien als een 'zoethoudertje' en als men een wetenschappelijk tintje wil geven dan spreekt men, in navolging van Marcuse van wie wij overigens de laatste tijd niet veel meer hebben vernomen, van 'repressieve tolerantie': er mag dus geen waardering zijn voor bepaalde resultaten, hoe belangrijk ze ook mogen zijn. Ook de presentatie van het 'conflictmodel' tegenover het 'harmoniemodel' in de verhouding werknemers en werkgevers doet hier en daar nogal opgeld. Maar men dient niet te vergeten dat zowel de ondernemers als de werknemers er gezamenlijk belang bij hebben dat het bedrijf goed wordt beheerd, dat de arbeidskosten niet dermate stijgen dat inkrimping of zelfs sluiting van het bedrijf het gevolg is.

● Maatschappijkritisch te zijn is tegenwoordig nogal in de mode en dat is allemaal heel mooi, maar zeker niet nieuw: of wij in onze jonge jaren geen bezwaren hadden tegen de samenleving! De wijze waarop men tegenwoordig zijn maatschappijkritische instelling tot uiting

brengt vind ik te vaak negatief en bovendien zinloos: het heeft nu eenmaal geen enkele zin zich als het ware buiten de tegenwoordige maatschappij te stellen en er tegenaan te trappen. Mijn richtsnoer is altijd geweest te proberen binnen die maatschappij met strijd en constructieve werkzaamheid veranderingen aan te brengen. En tenslotte: men heeft democratie, algemeen kiesrecht, vrijheid van meningsuiting. Toch zie ik een toenemende neiging om onwettige acties geoorloofd te vinden; als voorbeeld verwijs ik naar de hele gang van zaken rond de 1000 gulden collegewet. Internationaal gezien vind ik de toestand slecht. Er is veel gewapende strijd; er heerst ontstellende armoede, gepaard gaande met overbevolking, waartegen de ontwikkelingshulp nauwelijks kan opwegen. En de afstand tussen de rijke en de arme landen neemt alleen maar toe.

Ten slotte laat ik volgen een artikel dat dr Drees gepubliceerd heeft in N.R.C. over actiegroepen.

● De overheid is in hoge mate schuldig, mede door haar houding die de acties aanmoedigt. De studenten, die tegen het collegegeld in verzet kwamen, hebben dat tot de helft zien verminderen. De boeren die het verkeer belemmerden zonder zich erom te bekommeren welke schade zij toebrechten aan mensen die niets met de kwestie te maken hadden, liet men vrij hun gang gaan en ze hadden het genoeg dadelijk toezeggingen te krijgen omtrent materiële verbeteringen. Studenten kunnen zoveel gedeelten van een universiteit bezetten als ze willen, zonder dat er iets tegen hen wordt ondernomen. Er waren meningsverschillen bij de kinderbescherming: een belangrijk onderwerp dat rustig overleg eist. Een groep bezette een gebouw van de kinderbescherming. In plaats van de deelnemers daaruit te doen verwijderen, snelde de staatssecretaris van justitie toe en deed toezeggingen.

Tegen de jongste volkstelling werd een grote actie ontketend, waarbij met onzinnige argumenten de mensen werden opgeroepen de formulieren niet in te vullen.

Had de actie een enigszins algemeen succes gehad, dan zouden statistische gegevens uit zijn gebleven die voor tal van punten van beleid van belang zijn. De overgrote meerderheid van de bevolking heeft de formulieren wel ingevuld, maar er waren toch duizenden die bleven weigeren. Bij herhaling was gesteld dat weigerend strafbaar was en zou worden vervolgd. Men kon een boete van f 500,— oplopen. Achteraf echter deelde de minister van justitie mede dat toch maar van vervolging werd afgezien. Later gaf hij ook meer algemeen te kennen dat men een wet bezwaarlijk kon doen eerbiedigen als er velen zijn die haar niet naleven. Een aanmoediging voor nieuwe acties! De plaatselijke overheden blijven niet achter. Ik beperk me tot één voorbeeld uit Den Haag. Surinaamse jongeren bezetten een gebouw en dreigden dat bezet te houden totdat voor een speciaal centrum voor jonge Surinamers was gezorgd. Hoe reageert het gemeentebestuur? Een wethouder zegt toe onmiddellijk voor een gebouw voor hen te zullen zorgen. Nog dezelfde week wezen b. en w. een gebouw op de Prinsengracht daarvoor aan. Helaas, daarnaast is een algemeen jongerencentrum en de leden van de staf daarvan namen het niet. Ze dreigden ontslag te zullen nemen als het plan doorgaat; ze vrezden o.a. teveel last van drughandelaars waarmee ze al vroeger te maken hebben gehad. (Het is opmerkelijk dat drughandelaars zich nogal vrij schijnen te kunnen bewegen in de buurt van jongerencentra, soms ook in de gebouwen, zonder dat de politie zich groepen voelt in te grijpen).

Weer bezwijkt het gemeentebestuur dadelijk. Dan maar niet op de Prinsengracht, maar ergens anders. Hoe is de regering opgetreden bij de acties van de boeren en van de chauffeurs? Ze was vooraf van de voornemens op de hoogte. In plaats echter van een waarschuwing aan het actie-comité van de boeren, dat met alle middelen tegen sabotage van het verkeer zou worden opgetreden, en in plaats van maatregelen daartoe, werd er bij de burgemeesters op aangedrongen vooral geen geweld te ge-

bruiken bij optreden tot beveiliging van het verkeer.

De regering die over de nodige middelen beschikte om zonder geweld actie te verhinderen, deed zelf dagenlang niets. Toen chauffeurs van het internationale goederenvervoer wegen blokkeerden bij veilingen en grensovergangen en daarmee voor miljoenen schade toebrechten aan exporteurs, verklaarde de minister van binnenlandse zaken, in een vergadering van een Tweede Kamercommissie dat wat overheidsop treden betreft de verantwoordelijkheid in eerste aanleg lag bij de burgemeesters, terwijl hij toegaf dat de middelen om zware wagens weg te slepen van het leger zouden moeten komen.

De oplossing werd echter ten slotte gezocht in urenlange onderhandelingen, waarbij het in de mist bleef wat is toegezegd om de vervoersondernemingen tot beëindiging van de actie te bewegen. Het is het telkens weer gelijkend zwakke beleid van de overheid dat het aantal onwettige acties doet toenemen.

Een belangengroep die tot actie overgaat, maakt grote kans resultaat te bereiken.

Niet alleen wordt op deze wijze bij herhaling grote schade berokkend aan anderen, maar ook de democratie wordt erdoor ontworcht. Reeds bestond het gevaar dat één of andere talrijke groep uit electorale overwegingen voordelen toegevoegd krijgt die het evenwicht van het geheel verbreken. Het wordt veel ernstiger als zulke voordelen langs onwettige weg kunnen worden afgedwongen.

Meent men tekort te zijn gedaan, dan zijn er vele wegen waarlangs men aandacht van regering en parlement kan trekken, ook door massale demonstraties. Ook zonder dat dienen klachten en bezwaren ernstig te worden genomen en moet aan de kant der overheid bereidheid bestaan tot diepgaand overleg. Het moet echter vaststaan dat zij niet wijkt voor pogingen haar te dwingen en dat tegen wets-overtredingen met kracht zal worden opgetreden.

Als vastberadenheid elke onwettige actie nutteloos doet zijn, zal de aardigheid er spoedig af wezen. Onze democratie zou ermee gediend zijn.

Zou deze heldere en indringende diagnose van onze steeds meer verziekende samenleving leiden tot een therapie daarvan? Wie gelooft dat nog?

P.S. In de recensie van de rede van prof. Jager van verleden week stond een grappige drukfout. Midden in de kolom op pag. 80 stond een regel die zo luidde: „daristen” en „priesters”, dat moet nl. zo zijn: „hebraïsten” en „puristen”.

Kerknieuws

Aangenomen naar Neede/Aalten-Winterswijk: Kandidaat A. Beeftink te Hoogland.

Opleiding tot de Dienst des Woord — Uit het kerkeraadsverslag van Bunschoten-Spakenburg: „De gedachte komt naar voren uit te spreken, dat de Raad het veroordeelt als thans nog studenten, die predikant willen worden, zich voor hun opleiding niet tot Apeldoorn wenden. Er is algemene instemming”.

Nieuws uit breder kring

Wurmbrand in maart in Nederland — Evenals voorgaande jaren zal de bekende ds Richard Wurmbrand D.V. ook dit jaar weer een aantal spreekbeurten vervullen in Nederland. Mevr. Sabina Wurmbrand zal haar man vergezellen, terwijl het de bedoeling is, dat ook zij in enkele plaatsen gaat spreken. Ds Wurmbrand heeft in de

nauwelijks tien jaren van zijn optreden in het vrije Westen wereldwijde bekendheid verworven vanwege zijn indringende Christelijke getuigenis tegen het communisme. Het Nederlandse programma voor het echtpaar Wurmbrand ziet er dit jaar als volgt uit:

Gorkum, 17 maart a.s.:

Ned. Herv. Kerk, 19.30 uur
Ds Wurmbrand.

Drachten, 18 maart a.s.:

Geref. Noorderkerk, 20.00 uur.
Mevr. Wurmbrand.

Middelharnis, 19 maart a.s.:

Ned. Herv. Kerk, 19.30 uur.
Mevr. Wurmbrand.

Lunteren, 20 maart a.s.:

Ned. Herv. Kerk (Oude Kerk)
19.30 uur. Ds Wurmbrand.

Negende I.C.C.C.-Congres van 16-27 juli 1975 in Nairobi — Het negende congres van de Internationale Raad van Christelijke Kerken zal D.V. van 16 tot 27 juli 1975 worden gehouden in de hoofdstad van Kenia, Nairobi. De ICCCK werd opgericht in 1948. Sindsdien hebben zich 202 kerkgenootschappen, verspreid over 86 landen, bij de Raad aangesloten, alsmede een groot aantal met die kerkgenootschappen verbonden organisaties. Op het komende congres worden ongeveer 3000 mensen verwacht. Naar verwachting zal verreweg het grootste deel van de deelnemers afkomstig zijn uit de ontwikkelingslanden van de Derde Wereld. Het congres is bedoeld om de deelnemers, die in eigen land veelal verstoken van elke vorm van materiële rijkdom een eenzame strijd voeren voor de verbreiding van Gods Woord, te bemoeiden en voor te lichten.

Het congres te Nairobi zal als thema voeren: „De eerste en de laatste”, hetgeen duidt op de verheerlijking van de Here Jezus Christus, Die de Alpha en de Omega, d.w.z. Het Begin en Het Einde is. De thema-tekst is genomen uit Jesaja 45 : 22 waar geschreven is: „Wendt U naar Mij toe; wordt behouden, alle gij lieden der aarde, want Ik ben God en Niemand meer”.

Op dinsdag 18 februari jl. vierde de Chr. Geref. Kerk te Enschede-Oost haar 75-jarig bestaan met vele genodigden. Van „binnenverbandse zijde” was een afvaardiging van de kerk te Enschede-Oost, waaronder dr R. H. Bremmer, present. De kerk te Enschede-Z.W. zond samen met die te Enschede-Noord het volgende schrijven, dat (met weglating van aanhef en ondertekening) aldus luidt: „Wij ontvingen in dank Uw uitnodiging tot bijwoning van de herdenkingssamenkomst ter gelegenheid van Uw 75-jarig bestaan als christelijk gereformeerde kerk ter plaatse.

U schrijft in Uw brief, dat U onze aanwezigheid op prijs zult stellen, aangezien wij met elkaar in correspondentie zijn. Wij zijn dankbaar, dat er inder-

daad correspondentie en samenwerking gaande is tussen Uw kerkeraad en de onze.

Echter: uit deze contacten is ons juist gebleken, dat wij elkaar (nog) niet verstaan t.a.v. de norm van art. 28 van de N.G.B. voor vandaag Wij menen nl., dat het zoeken van éénheid niet gediend is door het vrijblijvend erkennen en ontmoeten van elkaar bij bepaalde gelegenheden, maar door samen te spreken en samen te werken tot éénheid van kerkelijk samenleven. U kent ons gevoelen in dezen: incidentele afvaardiging van ons (en wellicht van andere „kerkgenootschappen”) naar een feestelijke bijeenkomst achten wij een vrij zinloze en machteloze demonstratie van een kerkelijke éénheid, die er helaas (nog) niet is.

Broeders, onze afwezigheid op Uw herdenkingssamenkomst betekent niet, dat U als broeders ons onverschillig bent, integendeel, maar dat wij de ernst van de kerkelijke gescheidenheid tot nu toe, niet willen verdoezelen.”

Zaak-Wiersinga gaat naar volgende synode — Met vijf stemmen tegen en vier onthoudingen heeft de generale synode van de (syn.) gereformeerde kerken besloten de antwoordbrief van dr H. Wiersinga over te dragen aan de volgende synode van Maastricht, die in mei van dit jaar bijeen hoopt te komen. De synode sprak daarbij uit, „dat verschillende passages in de brief van dr H. Wiersinga haar teleurstellen, andere haar hoopvol stemmen en dat de brief haar voor vragen stelt, welke opheldering vereisen”. De synode vond echter de tijd voor een bezonken oordeel over de brief te kort om daarover nu reeds een definitieve beslissing te nemen. Er komt een deputaatschap, dat de volgende synode „zo mogelijk in de loop van 1975” over de behandeling van de brief van advies moet dienen. Na de stemming hield dr Kruyswijk een korte toespraak, waarin hij zei, dat mensen, die spreken over een binnenbrandje van gereformeerd kerkelijk leven niet begrijpen waarom het ten diepste gaat. Twintig jaar geleden zou een gereformeerde synode korte metten met een dergelijke zaak hebben gemaakt. Dat er nu zoveel tijd aan besteed wordt, bewijst, dat we geleerd hebben anders met elkaar om te gaan, aldus dr Kruyswijk.

daad correspondentie en samenwerking gaande is tussen Uw kerkeraad en de onze.

Vanmorgen nam haar Hemelse Vader tot Zich onze geliefde moeder, schoonmoeder, groot- en overgrootmoeder

HARMANNA SIKKES-VAN GROENENBERGH

weduwe van JAKOB SIKKES
Sinds 18-8-1945

in de ouderdom van 79 jaar.

Haar en onze troost is Zondag 1 van de Heidelberg Catechismus.

Leusden (zuid): H. J. DE HOOP-SIKKES
Grand Rapids-U.S.A.: L. Z. SIKKES-HEYSTEK
Den Helder: U. A. NIEWOLD-SIKKES
P. NIEWOLD
Ridderkerk: J. H. SIKKES
M. SIKKES-BIJL
Kleinkinderen en achterkleinkinderen

Velp (Gld.), 25 februari 1975

„De Beukenhof”, Rozendaalselaan 32

Corr.-adres: Anna Paulownalaan 5, Leusden (Zuid).

De teraardebestelling heeft plaatsgevonden op de begraafplaats „Heiderust” te Worth-Rheden.

God nam heden tot Zich mijn innig geliefde man, onze zorgzame vader en grootvader

JAN HINDRIK VEENKAMP

Ridder in de orde van Oranje-Nassau.

Hij mocht 78 jaar worden.

JOH. VEENKAMP-VAN VEEN
Amstelveen: P. VEENKAMP
G. VEENKAMP-BAKKER
Amersfoort: J. VEENKAMP
G. VEENKAMP-NOBACK
Hengelo (O.): C. M. DRONKERS-VEENKAMP
P. C. DRONKERS
en kleinkinderen

Amersfoort, 8 maart 1975
Achter Davidshof 1

De teraardebestelling heeft woensdag 12 maart plaatsgevonden op „Rusthof” aan de Dodeweg te Amersfoort.

Ik ben 40 jaar
en mijn beide zoons 9.
Wij wonen i.h. midden
des lands en zouden graag

DOORN

„De Schakel”

school met de Bijbel
Kampweg 82

Het bestuur van bovengenoemde school vraagt met ingang van 1 augustus voor de derde klas een

**IN KONTAKT KOMEN
MET HEER**

die bij ons past, om lief
en leed mee te delen.

Brieven onder nr. 143 bureau Opbouw, Slotlaan 220, Zeist.

onderwijzer(es)

- die uit overtuiging het Chr. onderwijs kiest
- die bevoegd is voor j, (k) en r.

De school ligt in de kern van het dorp en telt zes leerkrachten.

Sollicitaties aan:

J. Boerstra, h.d.s.
IJsckelderlaan 6, Doorn.
Tel. school: 03430-3909, privé 2259

Voor al uw
handels- en familie drukwerk - boeken en folders

is uw adres
DRUKKERIJ „STEENBERGEN”
Slotlaan 220 - Zeist

Redakteleden

Drs H. de Jong
D. W. L. Milo
Ds E. R. Postma
Ds H. Smit
Drs H. E. S. Woldring

Adres van de Redactie

Postbus 7176
te Amsterdam.
Redactie-assistent
K. Muller

Advertenties en druk

Drukkerij
„Steenbergen”,
Slotlaan 220, Zeist.
Tel. 0 3404 - 12452

Abonnementsprijs:

f 27,50 per jaar
f 14,— per halfjaar
f 7,25 per kwartaal
Buitenland: Europa
en zeepost f 30,—
Luchtpost f 50,—

**Geref. Persvereniging
„Opbouw”**

Abonnementenadministratie
Pasteursingel 29b,
Rotterdam-7
Tel. 010-153703
Giro 40 49 45

Advertenties inzenden tot dinsdagmorgen 10.00 uur.